

Приходько Юрій Юрійович,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового експертно-криміналістичного інституту Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Волошин Олексій Гнатович,

старший викладач кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз Навчально-наукового експертно-криміналістичного інституту Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИЧНІ МЕТОДИ ЗАСТОСУВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ У ЕКСПЕРТНІЙ ПРАКТИЦІ

Техніко-криміналістичне забезпечення правоохоронних органів України питання, яке завжди було актуальним. Криміналістика - це першочергово інноваційна наука, оскільки вона використовує досягнення науки і техніки у протидії зі злочинністю. З самого початку формування та становлення криміналістики її рекомендації стосувалися лише «поліцейської техніки». В сучасних реаліях протидія злочинності здійснюється представниками правоохоронних органів правопорядку через застосування, реалізацію комплексу заходів та науково-технічних засобів. В цьому аспекті було розроблено положення щодо використання науково-технічних засобів при проведенні слідчо-розшукових дій та експертних досліджень.

Розслідування злочинів неможливо увяйти без отримання певної доказової інформації для подальшої її застосування. Аналіз практичної діяльності Експертної служби Міністерства внутрішніх справ свідчить про наявність певного розриву між реальними можливостями науково-технічного потенціалу та сучасним станом його практичного використання. Сприяти для зменшення цього розриву повинні наукові дослідження, оскільки саме наука-криміналістика розробляє види прийомів, методів та способів використання науково-технічних засобів та є джерелом для досягнення інших галузей та техніки в кримінальному судочинстві. Характерною особливістю науково-технічних засобів (далі НТЗ) є підзаконний характер їх застосування. Слід зауважити,

що при залученні спеціаліста-криміналіста (у разі потреби залучення експерта) який бере участь у проведенні огляду місця події, він повинен керуватися своїми спеціальними знаннями та навичками для виявлення, закріплення та правильного вилучення слідів і речових доказів. Збирання речових доказів – це послідовний процес, який містить такі складові, як: виявлення речових доказів, їх фіксацію та вилучення.

Науково-технічні засоби можуть використовуватися в комплектах або окремо. Вони існують у вигляді мобільних лабораторій, оперативних сумок, портфелів, слідчих валіз, боксів тощо [1]. За видами поділяються: засоби освітлення, оптичні прилади, вимірювальні засоби, пошукові прилади та засоби фіксації.

Засоби освітлення поділяються на різноманітні прилади, що застосовуються для освітлення ділянок місцевості, приміщень, предметів і людей. Вони повинні створювати розсіяне, спрямоване, моно- чи поліхроматичне, точкове освітлення. За спектром поділяються на звичайні, інфрачервоні та ультрафіолетові. За своїм класом поділяються на лампи розжарювання, побутові, переносні освітлювачі, ліхтарі спеціального призначення та інші освітлювальні прилади. Інфрачервоні промені дозволяють виявляти частки кіптяви, сліди пострілу, фарби, металу тощо. Ультрафіолетові джерела випромінювання у свою чергу дають змогу виявити слабовидимі (маловидимі) чи невидимі сліди крові, поту та інших біологічних та хімічних речовин. Наприклад такі як: (ПУФ-5, ПРК-7, СВДШ-1000, УФО4А), спеціально виготовлені для криміналістичних досліджень ультрафіолетовий криміналістичний освітлювачі «УК-1», MD-1, Nova Crime, Crime-lite 82S. Варто зазначити, що усі сучасні джерела освітлення мають автономне живлення, працюють від акумуляторів або сухих елементів живлення, що робить їх енергонезалежними.

У перелік оптичних приладів входять пристрої, що допомагають збільшити чи побачити ті об'єкти, які не сприймаються зором внаслідок їх малих розмірів. До них відносяться: мікроскопи – металографічні, біологічні, вимірювальні, порівняльні; лупи – дактилоскопічні, біокулярні, вимірювальні, з підсвічуванням.

Під час здійснення оперативно-розшукових заходів і проведення досліджень виникає необхідність застосовувати пошукові прилади. Сама назва технічних засобів свідчить про їх

головне призначення – пошук предметів та слідів, зокрема вибухівку, наркотичні речовини, зброю, вироби з дорогоцінних металів, прихованих металевих предметів з використанням криміналістичних комплексів до яких може входити металошукач, шуп, оглядові дзеркала, спеціальні освітлювачі тощо, наприклад уніфікована криміналістична валіза «СВ-1» яка призначена для огляду місця події та вилучення об'єктів і фіксації слідів для подальшого проведення експертизи [2], виявлення тайників, пошуку трупів, предметів контрабанди та інші об'єкти, які мають суттєве значення для розслідування злочину і викриття злочинців, та можуть мати доказове значення у кримінальному провадженні.

Під час огляду місць подій, варто звернути увагу на методи вимірювання, так для цього частіше всього застосовуються такі прилади як: лінійки, рулетки, мікрометри, штангенциркулі, лазерні вимірювачі дистанції, колесо-курвіметр, кутомірні пристрої, лінійки зросту для фіксації зросту людини, номерні лінійки, та ін. Також можна застосовувати складні вимірювальні прилади: теодоліти, вимірювальні мікроскопи, спектро-графи, вимірювальні хроматографи, спектрометри тощо.

Важливим аспектом під час проведення огляду місця подій є фіксація речових доказів події. В практичній діяльності засоби фіксації дають можливість зафіксувати та характеризувати на матеріальному носіїві факти, матеріальні сліди та мету, яку поставив перед собою експерт. Методи фіксації поділяються на вербальні, графічні, предметні та наочно-образні. В комплекти таких підрозділів, входять магнітні та немагнітні порошки, пензлі, дактилоскопічна плівка чи стрічка з липким шаром, засоби хімічного виявлення потожирових слідів тощо.

Одним із найбільш поширених способів фіксації є фотозйомка та відеозйомка. Переваги використання таких методів полягають у тому, що вони забезпечують швидкість фіксації об'єкта, повноту та наочність результатів фіксації, об'єктивність і точність [3]. Прилади фотофіксації, дозволяють фіксувати недоступні для візуального розрізнення відтінки кольору, створювати інтервальні, панарамні, стереоскопічні, впізнавальні, вимірювальні та інші види криміналістичної (судової) фотографії. Ці переваги фотографування до певної міри компенсують його недоліки як засобу фіксації: площинний характер відображення, в деяких випадках спектральні спотворення, можливу нечіткість знімка тощо. Із розвитком

судової фотографії, розробкою нових засобів і прийомів фотографування ці недоліки фотографування як засобу фіксації можуть бути повністю або значною мірою усунені. Під час проведення фотофіксації використовуються фотоапарати, змінні об'єктиви, перехідні кільця, фотоспалах, штатив, масштабні приладдя та ін. Досить часто фіксація потребує одночасного використання засобів освітлення, проведення вимірювання та використання оптичних засобів.

Отже, питання щодо новітніх методів використовуваних при удосконаленні сучасних науково-технічних засобів для використання при розслідуванні кримінальних правопорушень, необхідно відпрацьовувати постійно із залученням наукових кіл, спеціалістів практиків, розробників. До того ж, не можна замикатись в межах однієї держави, на наше глибоке переконання необхідний постійний обмін досвідом відповідних фахівців різних держав і взаємодопомога щодо технічного оснащення та використання передових науково-технічних засобів у правоохоронній діяльності.

Списки використаних джерел

1. Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К., Коновалова В. О. та ін. Інноваційні методи, засоби та технології в криміналістиці та судовій експертизі: наук.-практ. посібник : електрон. наук. вид. Нац. акад. прав. наук України; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. 116 с.
2. Степанюк Р. Л., Гусєва В. О., Кікінчук В. В. та ін. Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с.
3. Патик Л. Л., Патик А. А., Бондарчук А.С. «Сучасні техніко-криміналістичні засоби збирання доказів під час огляду місця події». URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/13366/13429>
4. Перлін С. І., Шевцов С. О. Науково-технічні засоби в експертній практиці: концептуальні засади: метод. посібник Мін. внутр. справ України; Держ. наук.-дослід. експерт.-криміналіст. центр авт.-упоряд. Харків : ФОП Чальцев О. В., 2009. 152 с.
5. Клименко Н. І. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів : наук.-практ. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 216 с.

6. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення кримінального провадження. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 1. С. 32-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krvis_2014_1_6

7. Скригонюк М.І. Криміналістика : підручник. Київ : Атіка, 2005. 496 с.

8. Свобода Є. Ю., Кофанов А. В., Самодін А. В., Волошин О. Г. та ін. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 432 с.

Романович Ангеліна Віталіївна,

здобувач вищої освіти ступеня бакалавра
Навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Комаринська Юлія Борисівна,

професор кафедри криміналістики та
судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОСИЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ТА СВОБОД ДІТЕЙ

Як відомо, криміналістичні знання не обмежені лише потребами забезпечення кримінального судочинства. Досягнення цієї науки широко використовуються також і в адміністративному, господарському, цивільному та інших формах судочинства. Іншими словами будь-яка сфера суспільного життя, у разі порушення прав і свобод громадян, потребує застосування криміналістичних знань, з метою зібрання доказового матеріалу для забезпечення верховенства права [1; 2; 3].

Зрозуміло, що підрозділи ювенальної превенції під час виконання своїх завдань та повноважень у тій чи іншій мірі потребують криміналістичного забезпечення. До основних таких завдань, відповідно до наказу МВС України від 19.12.2017 № 1044 відносяться:

– профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних